

Definitie bos, ontbossen en open plekken binnen het bos.

Inleiding	2
Hoofdstuk I :Wat valt onder de toepassing van het Bosdecreet ?	2
I.1. Interpretatie van art.3 van het Bosdecreet	3
I.1.1. Wat is een ‘bos’?.....	3
I.1.2. Hoe ver mogen de bomen van elkaar staan om nog van een bos te kunnen spreken ?	3
I.1.3. ‘Grondoppervlakten’: wat met smalle, langwerpige begroeiingen met bomen?.....	3
I.1.4. Bomen en houtachtige struikvegetaties.....	4
I.1.5. Bomen als het belangrijkste bestanddeel: onderscheid bos/weiland met bomen	4
I.1.6. Bomen: ook jonge zaailingen of aangeplante jonge boompjes?	4
I.1.7. ‘Bestendig bosvrije oppervlakten of stroken en recreatieve uitrustingen binnen het bos.’	5
I.1.8. “Eigen fauna en flora” en homogene aanplantingen van cultuurpopulieren	6
I.1.9. Tuinen	6
I.1.10. Parken	6
I.1.11. De aanplantingen met kerstbomen.....	6
I.1.12. “alle tijdelijke aanplantingen met houtachtige gewassen in uitvoering van de verordeningen van de Europese Gemeenschap voor wat betreft het uit productie nemen van bouwland”	6
I.1.13. Korte omloop-houtteelt en wissenteelt.....	7
I.2. Welke terreinen kunnen er opgenomen worden in een bosbeheerplan (art.43 Bosdecreet)? ...	8
Hoofdstuk II: ontbossen	8
II.1. Het begrip ‘ontbossing’	8
II.1.1. algemeen.....	8
II.1.2. Ontbossing voor uitvoeren van werken, gevolgd door geheel of gedeeltelijke heraanplanting.....	9
II.2. Toepassingsgebied van de stedenbouwkundige vergunningsplicht voor het ontbossen.	9
II.3. Ontbossingen die niet onder de toepassing van de stedenbouwkundige vergunningsplicht vallen.	10
II.3.1. Bossen gelegen in natuurreservaten, conform het Natuurdecreet, wanneer de ontbossing ervan is voorzien in het beheerplan	10
II.3.2. De houtachtige beplanting in agrarisch gebied wanneer er gerooid wordt binnen een termijn van 22 jaar na de aanplanting of 3 jaar na de laatste exploitatie van de houtachtige gewassen of spontane bebossing	10
II.4. Ontbossingen die niet onderhevig zijn aan de compensatieplicht	11
II.4.1. Ontbossingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing nodig is.....	11
II.4.2. Ontbossingen in verkavelingen aangevraagd na 23 maart 2001	11
II.4.3. Ontbossing van spontaan beboste gronden.....	11
II.4.4. Vrijstelling van compensatieplicht om sociale redenen.....	12

Inleiding

Of een terrein onder de toepassing van het Bosdecreet valt of niet, is een veel gestelde vraag. Iedereen weet intuïtief wel wat bedoeld wordt wanneer men over 'bos' spreekt, maar het is niet zo gemakkelijk om een sluitende definitie te geven. Ook op het terrein is het niet altijd eenvoudig het onderscheid te maken tussen een bos, een grote tuin of een park. Nochtans is het nodig om juridisch goed vast te leggen welke terreinen als bos kunnen beschouwd worden. Het Bosdecreet bevat een definitie van het begrip 'bos'. Toch zijn met deze definitie niet alle interpretatieproblemen van de baan. Tijdens de behandeling van het ontwerp van Bosdecreet in het Vlaams Parlement werd veel aandacht besteed aan deze definitie. Maar tegelijk besloot de toenmalige verantwoordelijke minister dat een sluitende definitie onmogelijk te geven is.

Op basis van verschillende concrete gevallen, heeft de bevoegde administratie zich als taak gesteld een aanvullende interpretatie te geven bij de juridische definitie.

De door de jaren heen gegroeide interpretatie wordt in hoofdstuk I van deze nota gebundeld. Een belangrijk onderdeel handelt over de zgn. 'open plekken', of meer precies, art.3, §2, 3° van het Bosdecreet ('bestendig bosvrije oppervlaktes of stroken en recreatieve uitrustingen binnen het bos'). In deze tekst worden uitsluitend de open plekken in functie van natuurbehoud besproken. Open plekken in functie van bosrecreatie worden niet behandeld. Dit in afwachting van een lopende herziening van een globale visie rond recreatie in bossen.

In hoofdstuk II wordt het begrip 'ontbossen' verder toegelicht. Dit hoofdstuk somt ook op welke ontbossingen vergunningsplichtig zijn en welke niet.

Hoofdstuk I : Wat valt onder de toepassing van het Bosdecreet ?

Bosdecreet art.3¹

Art. 3. § 1. Onder de voorschriften van dit decreet vallen: de bossen, zijnde grondoppervlakten waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen.

§ 2. Onder de voorschriften van dit decreet vallen eveneens:

- 1. de kaalvlakten, voorheen met bos bezet, die tot het bos blijven behoren;*
- 2. niet-beboste oppervlakten die nodig zijn voor het behoud van het bos, zoals de boswegen, de brandwegen, de aanpalende of binnen het bos gelegen stapelplaatsen, dienstterreinen en ambtswoningen;*
- 3. bestendig bosvrije oppervlakten of stroken en recreatieve uitrustingen binnen het bos;*
- 4. de aanplantingen die hoofdzakelijk bestemd zijn voor de houtvoortbrengst, onder meer die van populier en wilg, uitgezonderd de korte-omloop-houtteelt, waarvan de aanplant plaatsgevonden heeft op gronden die op dat ogenblik gelegen zijn buiten de ruimtelijk kwetsbare gebieden zoals bedoeld in art.146 van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening;*
- 5. de grienden.*

§ 3. Onder de voorschriften van dit decreet vallen niet:

- 1. de fruitboomgaarden en fruitaanplantingen;*
- 2. de tuinen, plantsoenen en parken;*
- 3. de lijnbeplantingen en houtkanten, onder meer langs wegen, rivieren en kanalen;*
- 4. de boom- en sierstruikwekerijen en arboreta die buiten het bos zijn gelegen;*
- 5. de sierbeplantingen;*

¹ Nieuwe formulering van art.3 van het Bosdecreet, na het van kracht worden van het decreet van 19 mei 2006 houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en energie (B.S. 20 juni 2006).

6. *de aanplantingen met naaldbomen die uitsluitend bestemd zijn voor de verkoop als kerstboom. Een aanplanting wordt geacht niet langer aan deze voorwaarde te voldoen wanneer de gemiddelde hoogte van het bestand 4 meter heeft bereikt;*
7. *alle tijdelijke aanplantingen met houtachtige gewassen in uitvoering van de verordeningen van de Europese Gemeenschap voor wat betreft het uit productie nemen van bouwland;*
8. *de wissenteeft waarvan de bovengrondse massa periodiek tot maximaal drie jaar na de aanplanting of na de vorige oogst, in zijn totaliteit wordt geoogst.*

1.1. Interpretatie van art.3 van het Bosdecreet

I.1.1. Wat is een 'bos'?

Sinds de inwerkingtreding van het Bosdecreet beschikt men voor het eerst over een wettelijke definitie van het begrip 'bos'. Artikel 3, § 1, van dit decreet definieert bossen als "*grondoppervlakten waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen*". Dit zijn de zgn. bosfuncties waaromtrent art. 5 van het Bosdecreet bepaalt dat het bos er gelijktijdig verschillende kan vervullen, onder meer economische, sociale, educatieve, wetenschappelijke, ecologische, organismebeschermende evenals milieubeschermende functies.

Een dergelijke definitie was nodig. De wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw voegde immers wel het begrip ontbossing in, maar gaf geen definitie van wat een bos is. Tijdens de parlementaire voorbereiding van die wet werden geen criteria aangereikt op basis waarvan men een bos van andere vegetaties zou kunnen onderscheiden.

I.1.2. Hoe ver mogen de bomen van elkaar staan om nog van een bos te kunnen spreken ?

We hanteren hier het criterium van de bedekkingsgraad (zijnde de verhouding van de totale oppervlakte van alle kroonprojecties ten opzichte van de totale bosoppervlakte): als die groter dan 50% is, geprojecteerd naar volgroeid stadium, dan spreken we van een bos. Bij een bedekkingsgraad <50% is er sprake van een open vegetatie al dan niet met verspreide bomen (bijv. heide met vliegeden), of een open plek binnen het bos (zie I.1.7).

De bedekkingsgraad wordt bepaald voor elke min of meer uniforme eenheid op het terrein. Dat is dus ongeveer op bestandsniveau. Hierbij moet wel verondersteld worden dat bestanden niet te groot zijn en een min of meer uniforme samenstelling hebben, anders wordt er beter onderverdeeld. Bijv. bij een bestand van 3 ha met bedekkingsgraad < 50%, maar daarin twee bosjes van 30 are met bedekkingsgraad 100%: dat zijn twee bosjes van 30 are !

I.1.3. 'Grondoppervlakten': wat met smalle, langwerpige begroeiingen met bomen?

De definitie bevat bewust *geen minimumoppervlakte*, omdat de decreetgever ook kleine stukjes restoppervlakte beschermd wilde zien door het Bosdecreet.

Lijnbeplantingen en houtkanten worden uitdrukkelijk uit het toepassingsgebied van het Bosdecreet gesloten (art.3, §3): Lijnbeplantingen onder de vorm van enkele of dubbele bomenrijen, al dan niet langs een (water)weg, zijn duidelijk te onderscheiden van bos.

Gelet op de definitie van het begrip 'bos' in art. 3, §1, van het Bosdecreet, zou men evenwel kunnen stellen dat langwerpige oppervlakten die in de breedte bestaan uit meer dan twee bomenrijen beschouwd moeten worden als bos i.p.v. als houtkant op voorwaarde dat ze een eigen (bos)fauna en (-) flora hebben en één of meerder bosfuncties vervullen. Het Agentschap voor Natuur en Bos hanteert bijkomend als interne richtlijn dat strookvormige percelen over een breedte van ten minste 10 meter (gemeten aan de buitenkant van de buitenste stammen) dienen begroeid te zijn met bomen opdat men van een bos zou kunnen spreken.

I.1.4. Bomen en houtachtige struikvegetaties

Het woordje 'en' uit het tweede element van de definitie: (“(...) waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken (...)”) roept vragen op. In bijv. naaldboutbossen kunnen struikachtige vegetaties immers schaars zijn of ontbreken. In de rechtsleer wordt gesteld dat 'en' hier te interpreteren is als 'met of zonder'.

Ook de struwelen, waarbij we enkel houtachtige struikvegetaties aantreffen en geen bomen, worden als bos beschouwd en vallen dus onder de toepassing van het Bosdecreet. Ter illustratie wordt verwezen naar het besluit van de Vlaamse regering van 21 november 2003 houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid, waar onder art. 11 een opsomming van boshabitats gegeven wordt, waaronder ook een hele reeks struweeltypes:

- a) Gagelstruweel (Sm);
- b) Vochtig Wilgenstruweel op venige of zure grond (So);
- c) Zuur duinbos (Qd);
- d) Duindoornstruweel (Sd);
- e) Brem- en Gaspeldoornstruweel (Sg);
- f) Doornstruweel (Sp);
- g) Spontaan struweel van allerlei aard (Sz);
- h) Vochtig, meso- tot eutroof wilgenstruweel (Sf);

...

Heide wordt in deze context niet beschouwd als zijnde een struikachtige vegetatie.

I.1.5. Bomen als het belangrijkste bestanddeel: onderscheid bos/weiland met bomen

Er dienen minstens 3 bomenrijen te zijn opdat men de bomen als belangrijkste bestanddeel zou kunnen beschouwen van de grondoppervlakte in kwestie.

Een bijkomend criterium is het maximale plantverband waarbuiten een aanplanting niet als bos kan worden beschouwd. Dit is het plantverband waarbuiten de volwassen bomen niet meer tot kroonsluiting zullen komen. Dit plantverband verschilt naargelang de standplaats en de boomsoort. Voor cultuurpopulier mag men aannemen dat dit maximaal plantverband ca 12 x 12 m bedraagt, alhoewel als meest aangeraden plantafstand door het ANB 9 x 9 m opgegeven wordt. (zie ook onder I.1.1. de bedekkingsgraad)

I.1.6. Bomen: ook jonge zaailingen of aangeplante jonge boompjes?

Een voorheen niet bebost terrein is te beschouwen als bos zodra het beplant is met jong bosplantsoen of er een voldoende aantal jonge zaailingen is opgeschoten.

Het is niet eenvoudig om louter op basis van een vooropgesteld stamtal (gem. 2500 zaailingen/ha) of bedekkingspercentage (>50%) te gaan beoordelen of een terrein nu effectief naar bos evolueert of niet. Het stamtal varieert zeer sterk van terrein tot terrein. Bovendien is de interne variatie binnen een terrein ook vaak zeer groot: soms komen zowel open plekken voor als dicht verboste stukken. Hetzelfde geldt voor de bedekking van het kronendak.

Zelfs op terreinen met een oudere bosbegroeiing, kan de bezetting dus lokaal laag zijn, waardoor het gemiddelde voor het ganse terrein onder de 50% bedekking / 2500 individuen ligt. Het feit dat bepaalde plekken nog gedurende langere tijd open blijven, zorgt voor meer variatie en ongelijkjarigheid in het bos en uiteindelijk zullen deze toch ook dichtgroeien en evolueren naar gesloten bos. Indien de lokale omstandigheden ongunstig zijn (bodemgesteldheid, dichte grasmat,...) kan het voorkomen dat de verbossing helemaal niet of nauwelijks op gang komt.

Het vooropgestelde cijfer van 50% bedekking of min. 2500 zaailingen/ha kan best als een soort van richtwaarde aanzien worden. De uiteindelijke beslissing of een recent verbost terrein onder de toepassing van het Bosdecreet valt, wordt door het Agentschap voor Natuur en Bos genomen op basis van waarneming van de huidige toestand gecombineerd met kennis van de voorgeschiedenis van het terrein en rekening houdend met de beheersdoelstellingen, inclusief de natuurbehoudsdoelstellingen.

I.1.7. 'Bestendig bosvrije oppervlakten of stroken en recreatieve uitrustingen binnen het bos.'

De zogenoemde '**open plekken binnen het bos**' moeten gedefinieerd worden in het kader van het Bosdecreet, art.3, §2,3° 'Bestendig bosvrije oppervlakten of stroken en recreatieve uitrustingen binnen het bos.'

We maken onderscheid tussen enerzijds bestendig bosvrije oppervlakten of stroken in functie van natuurbehoud of –ontwikkeling in het bos en anderzijds bestendig bosvrije oppervlakten of stroken in functie van bosrecreatie en recreatieve uitrustingen binnen het bos.

Opdat een open terrein als **een open plek binnen het bos in functie van natuurbehoud** kan beschouwd worden, moet ze voldoen aan elk van de 4 volgende voorwaarden:

1. Bedekkingsgraad < 50%

Halfopen biotopen met verspreid staande bomen kunnen dus ook als open plek binnen het bos beschouwd worden

2. Halfopen en open biotopen die in functie staan van natuurbehoud in het bos, inclusief open waterpartijen zoals vennen, poelen ... e.d.

Wildakkers, bijv. ingezaaid met maïs kunnen dus niet beschouwd worden als een open plek in functie van natuurbehoud, aangezien deze mono-functioneel enkel als voederplaats voor wild dienen. Open plekken waar wild komt grazen komen wel in aanmerking indien deze daadwerkelijk beheerd worden in functie van natuurbehoud en ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden.

3. Het open terrein is over minstens de helft van de omtrek omgeven door bos.

4. Oppervlakte is **maximaal 3 ha**

'Binnen het bos' wordt geïnterpreteerd als '**binnen de invloedssfeer van het omliggende bos**'. In de wetenschappelijke literatuur wordt standaard 2 tot 4x de boomhoogte als invloedssfeer van het bosmicroklimaat vermeld. Voor een vlotte toepassing nemen we een standaardboomhoogte van 25 meter als vertrekbasis, waaruit we een maximum breedte van de invloedssfeer van 100m afleiden. Zo komen we voor een open plek tot een maximale breedte van 200m. Een open plek met in alle richtingen een maximale breedte van 200m, leidt tot een cirkel met diameter 200m en oppervlakte van 3,14 ha. Uit pragmatische overwegingen herleiden we dit tot **een maximale oppervlakte van 3 ha** voor een open plek, los van de vorm ervan.

Op een open terrein, voor meer dan de helft omgeven door bos, maar groter dan 3ha, hebben externe factoren (windwerking,...) te veel impact. Deze terreinen kunnen niet meer als open plek binnen het bos beschouwd worden en vallen dus ook niet onder de toepassing van het Bosdecreet.

Pas op: deze definitie dient enkel om te bepalen of iets al dan niet 'een open plek horend bij het bos' is. Voor de beoordeling of een nieuwe open plek mag gecreëerd worden heeft het ANB aparte richtlijnen in het kader van de beoordeling van een ontwerp-bosbeheerplan.

De 'bestendig bosvrije oppervlaktes in functie van bosrecreatie en de recreatieve uitrustingen binnen het bos' worden voorlopig niet verder behandeld, in afwachting van een lopende herziening van een globale visie rond recreatie in bossen. Hierin zal dan een invulling moeten gebeuren van artikel 11 van het Bosdecreet, dat bepaalt: '*Het openstellen van het bos mag niet leiden tot enige vermindering van de oppervlakte die effectief met bosbegroeiing bezet is, tenzij de grond wordt gebruikt voor de infrastructuur, andere dan gebouwen, die absoluut vereist zijn om de bezoekers op te vangen*'.

Voor bestaande **bestendig bosvrije oppervlakten of stroken in functie van bos recreatie** geldt als voorlopig richtlijn, dat ze onder de toepassing van het Bosdecreet vallen, voor zover ze kunnen beschouwd worden als deel uitmakend van het bos.

Het creëren van nieuwe open plekken in functie van recreatie wordt voorlopig niet toegestaan.

I.1.8. “Eigen fauna en flora” en homogene aanplantingen van cultuurpopulieren

Aanplantingen van cultuurpopulieren – ook al zou men kunnen betwijfelen of die wel als bos te beschouwen zijn in de zin van het Bosdecreet art. 3, §1, omdat ze geen eigen flora en fauna zouden hebben - worden via §2, 4° van artikel 3 onder het toepassingsgebied van het Bosdecreet gebracht.

I.1.9. Tuinen

Een tuin bij een woning in het bos valt niet onder toepassing van het Bosdecreet en kan niet beschouwd worden als een bestendige bosvrije oppervlakte, deel uitmakend van het bos (art. 3, §2, 3°)

Met tuin wordt bedoeld: aangelegde tuin (grasperken, borders, sierplanten). De delen van een bouwperceel die als bos behouden blijven, dienen niet gecompenseerd te worden en blijven dan ook verder onder de toepassing van het Bosdecreet vallen.

Aanwijzingen voor de oppervlakte van een bouwperceel die als bos behouden moet blijven en die niet mag worden ingenomen voor het aanleggen van grasperken e.d.m., vindt men soms in de voorschriften van verkavelingsvergunningen als ‘de als bos te behouden groene ruimtes’. Voor gronden met de bestemming woonparkgebied vindt men die aanwijzingen zelfs in de omzendbrief betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen: slechts 10% van de perceelsoppervlakte mag worden ingenomen door grasperken, speelruimten, tennisvelden en dergelijke.

I.1.10. Parken

Beboste parkgedeeltes vallen onder de toepassing van het Bosdecreet. Artikel 3, §3 sluit beboste parkgedeelten niet uit van de toepassing van het Bosdecreet. Eenmaal een park zou zijn aangewezen of erkend overeenkomstig artikel 4 bis, §1, valt een eventueel bosgedeelte van dat park niet meer ‘gewoon’ onder het Bosdecreet, maar enkel in zoverre het uitvoeringsbesluit of het beheerplan de toepassing van het Bosdecreet niet uitsluit.

I.1.11. De aanplantingen met kerstbomen

Op grond van art. 3, §3, 6°, (gewijzigd bij decreet van 19 mei 2006 houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en energie) van het Bosdecreet worden ‘aanplantingen met naaldbomen die uitsluitend bestemd zijn voor de verkoop als kerstboom’ buiten de toepassing van het Bosdecreet gesteld. ‘Een aanplanting wordt geacht niet langer aan deze voorwaarde te voldoen wanneer de gemiddelde hoogte van het bestand 4 meter heeft bereikt (Bosdecreet art.3,6.)’ Met het begrip ‘kerstbomen’ wordt bedoeld: fijnsparren of andere naaldbomen die bestemd zijn om te dienen als kerstbomen en geteeld worden op daarvoor in het bijzonder bestemde terreinen. Wat aanplantingen betreft waar men de naaldbomen laat uitgroeien tot 4 meter en hoger mag men vanwege de grootte van die bomen aannemen dat ze niet meer dienen om verhandeld te worden als kerstboom.

I.1.12. “alle tijdelijke aanplantingen met houtachtige gewassen in uitvoering van de verordeningen van de Europese Gemeenschap voor wat betreft het uit productie nemen van bouwland”

Artikel 3, §3, 7°, bepaalt dat deze beplantingen niet onder toepassing van het Bosdecreet vallen. Zowel aanplantingen in uitvoering van de verordeningen van 1985 tot 1991 als deze in uitvoering van de verordening 2080/92 van 30 juni 1992 worden gerekend tot de tijdelijke aanplantingen in de zin van art. 3, §3, 7°.

Wat de aanplantingen betreft in uitvoering van de verordening van 1992 heeft dit echter geen betekenis. Het programmadecreet van 6 juli 1994 heeft de Vlaamse Regering immers gemachtigd aan te duiden welke bepalingen van het Bosdecreet, in afwijking van art. 3, §3, 7°, op die aanplantingen toch van toepassing zijn. De Vlaamse Regering, bij Besluit van de Vlaamse Regering van 26 juni 1996, heeft vervolgens besloten dat alle bepalingen van het Bosdecreet op die aanplantingen van toepassing zijn.

Ook de bossen aangeplant in uitvoering van EG-verordening 1257/1999 zijn aan alle bepalingen van het Bosdecreet onderworpen. De aanplantingen met inheemse bomen, die minstens 25 jaar behouden moeten blijven, worden immers niet meer als tijdelijke beplantingen beschouwd. De populierenaanplantingen worden

wel nog als tijdelijke beplantingen beschouwd (ze moeten maar 15 jaar behouden blijven), maar hier is nog altijd het programmadecreet van 6 juli 1994 van toepassing, zodat ook hier alle bepalingen van het Bosdecreet van toepassing zijn.

I.1.13. Korte omloop-houtteelt en wissenteeft

In het kader van de omschakeling naar alternatieve energiebronnen wordt regelmatig biomassa-productie via hout door middel van korte omloop-houtteelt als één van de mogelijkheden aangebracht.

Korte omloop-houtteelt wordt in het Bosdecreet, art.14bis1 (ingevoegd bij decreet van 19 mei 2006 houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en energie) gedefinieerd als : *“teelt van snelgroeiende houtachtige gewassen, waarbij de bovengrondse biomassa periodiek tot maximaal 8 jaar na de aanplanting of na de vorige oogst in zijn totaliteit wordt geoogst.”*

Aanplantingen bestemd voor de houtvoortbrengst worden, op grond van artikel 3, §2 punt 4 van het Bosdecreet, als bos beschouwd. Als het echter gaat om aanplantingen van bijvoorbeeld populier en wilg met zeer korte omlooptijden (2 à 5 jaar) en bestemd voor de energiewinning, of om aanplantingen die bijvoorbeeld gericht zijn op toepassingen zoals vezelproductie voor papier of productie van biomassa (met een omlooptijd tot 8 jaar), dan is het weinig wenselijk om deze beplantingen nog als bos te gaan beschouwen. Het heeft in die gevallen immers nog weinig zin om alle beschermingsmaatregelen van het Bosdecreet hierop van toepassing te laten zijn. Deze aanplantingen horen eerder in de landbouwsfeer thuis, waar overigens landbouwmethodes als besproeiing en bemesting gangbaar zijn. Vandaar dat uitzondering gemaakt wordt voor de korte-omloop-houtteelt, dit evenwel beperkt tot deze teelten die geplant worden op daartoe geëigende (in principe agrarische) bestemmingen.

Soortgelijke teelten worden dus nog steeds als bos beschouwd wanneer ze plaatsgrijpen binnen de zogenaamde ruimtelijk kwetsbare bestemmingen, in de zin van artikel 146 van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening. Het gaat dan om volgende bestemmingen: groengebieden, natuurgebieden, natuurgebieden met wetenschappelijke waarde, natuurontwikkelingsgebieden, parkgebieden, bosgebieden, valleigebieden, brongebieden, agrarische gebieden met ecologische waarde of belang, agrarische gebieden met bijzondere waarde, grote eenheden natuur, grote eenheden natuur in ontwikkeling en de ermee vergelijkbare gebieden, aangewezen in ruimtelijke plannen of plannen van aanleg, alsook de beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, aangewezen krachtens het decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen. Vermits binnen deze bestemmingen de korte-omloop-houtteelt nog steeds als bos beschouwd zal worden, gelden er de beschermingsbepalingen uit bijvoorbeeld artikel 20 van het Bosdecreet. Ook wordt het oogsten van een dergelijke teelt er nog steeds als ontbossing beschouwd, met alle verplichtingen die daaruit voortvloeien. Meteen verzwakt ook de motivatie om er zonder meer van bestaand, volwassen bos over te stappen naar korte-omloop-houtteelt: de huidige situatie blijft er behouden. Als moment van bepaling van de geldende bestemming geldt wel het moment van de aanplanting, zodanig dat een rechtsonderhorige die, met betrekking tot zijn concrete houtteelt van korte omloop, een bestemmingswijziging ondergaat in de richting van ‘ruimtelijk kwetsbare bestemming’, niet met rechtsonzekerheid geconfronteerd wordt wat betreft de behandeling en oogst van de houtachtige gewassen die op het moment van de bestemmingswijziging op het veld staan.

Hakhoutculturen vallen niet onder deze definitie van korte omloop-houtteelt en worden dus nog steeds als bos beschouwd.

Een vergelijkbare redenering kan gevolgd worden voor de wissenteeft, voor zover de bovengrondse massa ervan periodiek en op korte termijn wordt geoogst. Ook hier wordt met zeer korte rotaties gewerkt en is het hoofddoel productie van wissel. Daarom wordt een dergelijke notie van “wissenteeft” ingevoerd bij de reeks categorieën die niet onder de voorschriften van het decreet vallen, i.e. niet opgevat worden als bos. “Wissenteeft” wordt hierbij opgevat als een uitzondering op de “grienden”, een begrip dat in het Bosdecreet wél aangestipt wordt als zijnde “bos”, en er aangewend wordt in de spraakgebruikelijke zin van het woord.

I.2. Welke terreinen kunnen er opgenomen worden in een bosbeheerplan (art.43 Bosdecreet)?

Een bosbeheerplan conform art. 43 van het Bosdecreet kan opgesteld worden voor alle terreinen die onder de toepassing van het Bosdecreet vallen (zoals opgesomd in het Bosdecreet art. 3). Hieronder vallen dus ook de open plekken binnen het bos, die beantwoorden aan de definitie zoals bepaald onder I.1.7.

Andere bosvrije oppervlaktes, die niet onder de toepassing van het Bosdecreet vallen, kunnen op vraag van de beheerder mee opgenomen worden in het beheerplan indien daar voldoende argumenten voor zijn: bijv. eenheid van beheer, versterking van de natuurwaarden, plannen voor toekomstige bebossing,... Voor deze terreinen kunnen echter nooit dezelfde wettelijke bepalingen gelden als voor de terreinen die wel onder de toepassing van het Bosdecreet vallen.

Voor parken met beboste gedeeltes wordt steeds gestreefd naar de opmaak van een parkbeheerplan voor het volledige park, dus ook voor de beboste delen die er deel van uitmaken.

Bij de start van de opmaak van een bosbeheerplan zal het ANB steeds streven naar **gezamenlijke bosbeheerplannen voor aaneensluitende boscomplexen**. De subsidieregeling (BVR 27 juni 2003) is hiertoe een belangrijke stimulans met de subsidie voor het opstellen van een uitgebreid beheerplan. Ook de bosgroepen spelen hier een grote rol.

Hoofdstuk II: ontbossen

II.1. Het begrip ‘ontbossing’

II.1.1. algemeen

De definitie van ‘ontbossing’ (Bosdecreet, art. 4, 15°) luidt als volgt: *“iedere handeling waardoor een bos geheel of gedeeltelijk verdwijnt en aan de grond een andere bestemming of gebruik wordt gegeven”*.

Voorbeelden van ingrepen die als ontbossing beschouwd worden:

- Kappen van een bos op de plaats waar men een woning wenst te bouwen.
- Rooien van bomen om verharde verbindingswegen aan te leggen tussen verkavelde percelen in een bos.

Voorbeelden van ingrepen die niet als ontbossing te beschouwen zijn:

- Het kappen in een bos van enkele geïsoleerde bomen om een niet verharde exploitatieweg vrij te maken.

Een voldoende aanwezigheid van spontane hergroei (natuurlijk herstel) na de kaalslag van een bos of bosgedeelte is voldoende opdat het niet om een ontbossing zou gaan.

Na een kapping, die nog niet onmiddellijk gevolgd wordt door een heraanplanting of eventuele spontane hergroei, dienen ‘begeleidende omstandigheden’ aan te tonen of effectief aan de grond een andere bestemming of gebruik wordt gegeven. Een dergelijke omstandigheid kan zijn: een verklaring van de eigenaar of gebruiker van het perceel dat hij de bedoeling heeft het als weiland te gebruiken of het feit dat de eigenaar of gebruiker er gras inzaait en/of het afsplant met prikkeldraad met het oog op het gebruik ervan als weiland.

In dit verband dient nog de aandacht gevestigd te worden op de bepaling die is ingevoerd in art. 97, §2, Bosdecreet door het decreet van 18 mei 1999 houdende wijziging van het Bosdecreet. Ingevolge dat decreet is het vanaf 2 augustus '99 verboden om zonder toestemming van de bosbeheerder en machtiging van het Bosbeheer dieren te houden binnen omheiningen, met uitzondering van vee in bestaande grasweiden met aanplantingen van bomen op grote plantafstand. Maar, bovendien wordt bepaald **dat omvorming van bestaande bossen tot grasweide wordt gelijkgesteld met ontbossing** (art. 97, §2, 9°).

II.1.2. Ontbossing voor uitvoeren van werken, gevolgd door geheel of gedeeltelijke heraanplanting

Het onderscheid tussen enerzijds ontbossing en anderzijds kapping gevolgd door heraanplanting of beheer als open plek, in situaties waarin er ter **uitvoering van werken** bomen moeten gekapt worden, is vaak niet eenvoudig.

Of we te maken hebben met een ontbossing of een kapping is afhankelijk van de situatie en moet geval per geval bekeken worden.

Als het bos verdwijnt en bijv. als werfzone of voor winning van grind of klei wordt gebruikt, dan is er geen sprake van kapping, maar wel van ontbossing: er wordt immers een ander feitelijk gebruik of andere feitelijke bestemming aan de vrijgekomen grond gegeven dan 'bos'. Het feit dat er na de werken opnieuw bos aangeplant wordt (zgn. 'tijdelijke ontbossing') verandert niets aan de noodzaak tot het bekomen van een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing.

II.2. Toepassingsgebied van de stedenbouwkundige vergunningsplicht voor het ontbossen.

Bosdecreet art. 90bis, §1: *"Een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing kan niet worden verleend tenzij..."*

Art. 90 bis heeft het dus enkel over ontbossing, waarvoor een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing vereist is.

Wat onderworpen is aan de stedenbouwkundige vergunning tot ontbossen, is vastgelegd in het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening (DORO). Het is, zo bepaalt art. 99, § 1, eerste lid, 2°, van dat decreet, weliswaar het *"ontbossen in de zin van het Bosdecreet van 13 juni 1990"*, maar **enkel "van alle met bomen begroeide oppervlakten bedoeld in artikel 3, § 1 en § 2 van het decreet"** (art. 99, § 1, eerste lid, 2°, DORO, zoals vervangen bij decreet van 26 april 2000, B.S. 29 april 2000).

Bijgevolg is een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossen wel vereist voor *"de aanplantingen die hoofdzakelijk bestemd zijn voor de houtvoortbrengst, onder meer die van populier en wilg"* (= een met bomen begroeide oppervlakte van art. 3, § 2), maar is ze niet vereist voor het "ontbossen" van de oppervlakten van art. 3, § 2, punten 1, 2 en 3, aangezien die niet *"met bomen begroeid"* zijn.

Wat betekent deze beperking van de vergunningsplicht voor ontbossing tot de met bomen begroeide oppervlaktes concreet voor kaalvlaktes en 'open plekken'?

- **kaalvlakte:** hier rust toch een herbebossingsplicht op via het beheerplan of de kapmachtiging. Indien de voorwaarden van de kapmachtiging of het beheerplan niet nageleefd worden, kan men dit beschouwen als een onrechtmatige kap, cf. Bosdecreet art. 95.
Indien de beheerder op een kaalvlakte waarop een herbebossingsplicht rust toch een wijziging van de bestemming (bijv. omzetten naar akker) wenst te bekomen, kan men stellen dat de uitgangssituatie van vóór de kaalkap moet beschouwd worden, aangezien de kaalkap slechts toegestaan was als beheermaatregel, gevolgd door herbebossing. In dit geval kan men dus verantwoordelijk dat hiervoor toch een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing vereist is.
- **open plek:**
 - met bedekkingsgraad <50%: dit wordt beschouwd als een open plek, maar het terrein is wel bezet met bomen en/of struiken en het valt onder de toepassing van het Bosdecreet.
Bij kappen van de bomen en het geven van een andere bestemming aan de grond (zodat het terrein dus niet meer als een open plek in het bos kan beschouwd worden), kan men aannemen dat hiervoor een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing nodig is (en dat dus ook de compensatieplicht geldt).
 - zonder bomen of struiken: het terrein valt wel onder de toepassing van het Bosdecreet, maar is niet met bomen of struiken begroeid.
Bij wijziging van de bestemming (zodat het terrein niet meer als een open plek binnen het bos kan beschouwd worden) is er sprake van ontbossing conform de definitie van ontbossen in het

Bosdecreet. Aangezien het terrein echter niet met bomen of struiken bezet is, is voor deze ontbossing geen stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing nodig en geldt dus ook de compensatieplicht niet.

Men kan er van uit gaan dat bij een duidelijke bestemmingswijziging dan wel een natuurvergunning of een stedenbouwkundige vergunning nodig zal zijn, zodat deze vorm van 'ontbossing' toch niet zomaar ongecontroleerd kan plaatsvinden.

II.3. Ontbossingen die niet onder de toepassing van de stedenbouwkundige vergunningsplicht vallen.

II.3.1. Bossen gelegen in natuurreservaten, conform het Natuurdecreet, wanneer de ontbossing ervan is voorzien in het beheerplan

In afwijking van art. 99, §1, 2°, (DORO) is voor bossen die gelegen zijn in natuurreservaten bedoeld in het Natuurdecreet, sinds de inwerkingtreding van dat decreet op 20 januari 1998, geen ontbossingsvergunning meer vereist wanneer de ontbossing voorzien is in het beheerplan dat goedgekeurd is overeenkomstig de wetgeving op het natuurbehoud. Enkel een voorafgaande melding aan "de ambtenaar" is vereist (Bosdecreet art. 47, 2de lid). Van deze melding stelt "de ambtenaar" onverwijld het college van burgemeester en schepenen en de administratie Ruimtelijke Ordening in kennis. 'De ambtenaar' is hier een ambtenaar van het ANB.

Voor deze ontbossingen wordt door het ANB advies verleend in het kader van de adviesverlening bij erkenningsdossiers voor natuurreservaten.

II.3.2. De houtachtige beplanting in agrarisch gebied wanneer er gerooid wordt binnen een termijn van 22 jaar na de aanplanting of 3 jaar na de laatste exploitatie van de houtachtige gewassen of spontane bebossing

Art. 87, 5de lid, Bosdecreet, gewijzigd door het BVR van 26 juni 1996, bepaalt het volgende: "Voor de rooiing binnen een termijn van 22 jaar na de aanplanting of 3 jaar na de laatste exploitatie van de in vorig lid bedoelde houtachtige gewassen of spontane bebossing, is in afwijking van artikel 44 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de Ruimtelijke Ordening en de Stedenbouw, enkel een voorafgaande eenvoudige melding van de rooiing aan de landbouwkundig ingenieur van de Dienst Landbouw (nu afdeling Land) en de ambtenaar vereist. Van deze melding stelt de ambtenaar onverwijld het College van Burgemeester en Schepenen en het Bestuur van Ruimtelijke Ordening in kennis. De hiervoor bedoelde termijn kan door de Vlaamse regering worden aangepast".

Dit artikel wordt als volgt geïnterpreteerd:

1. Deze bepaling is enkel van toepassing op privé-bossen, aangezien art. 87 valt onder Hoofdstuk VII van het Bosdecreet: 'Bijzondere bepalingen betreffende de privé-bossen'
2. Een privé-bos in agrarisch gebied kan binnen de 22 jaar na de aanplanting of na het ontstaan (indien spontane bebossing) gerooid worden en terug in landbouwgebruik genomen. Dat kan mits eenvoudige melding.
3. Datzelfde privé-bos kan ook binnen de 22 jaar kaalgekapt worden (geëxploiteerd), met een kapmachtiging (conform art. 81). Binnen de 3 jaar na deze exploitatie kan de beheerder nog beslissen om het perceel alsnog terug in landbouwgebruik te nemen. Ook dat is mogelijk mits eenvoudige melding.
4. Bossen die gelegen waren in agrarisch gebied maar op het ogenblik dat men ze wenst te rooien, een andere bestemming hebben, vallen niet meer onder de bijzondere regeling van artikel 87,5^{de} lid van het Bosdecreet.
5. Deze regeling is van toepassing op zowel aangeplante bossen in agrarisch gebied, waarvoor conform art. 87, 4de lid de nodige vergunningen en adviezen zijn afgeleverd, als op spontaan beboste percelen in agrarisch gebied.

6. Deze regeling is van toepassing op alle aangeplante of spontaan ontstane bossen in agrarisch gebied. Er is dus geen beperking tot de bossen aangeplant of spontaan ontstaan na van kracht worden van het Bosdecreet, aangezien de decreetgever hierover niets uitdrukkelijk bepaald heeft. De nieuwe termijn van 22 jaar na de aanplanting of 3 jaar na de laatste exploitatie (wijziging van de oorspronkelijke termijn van 12 jaar, aangebracht door het BVR van 26 juni 1996) moeten sinds 7 oktober 1996 toegepast worden op alle aangeplante of spontaan ontstane bossen in agrarisch gebied. Ook hier maakt het geen verschil uit of deze bossen aangeplant of ontstaan zijn voor of na 7 oktober 1996, aangezien het besluit daarover niets uitdrukkelijk bepaald heeft.

Bekijkt men de voorwaarde “binnen de 22 jaar na aanplanting“, dan betekent dat in 2006, dat bossen niet mogen dateren van vóór 1984. Bossen gelegen in agrarisch gebied die aangeplant zijn vóór 1984 en waarbij er ondertussen na kaalkap al een 2de generatie bomen groeit die minder dan 22 jaar oud zijn, komen niet in aanmerking voor ontbossing mits eenvoudige melding.

Tijdelijke aanplantingen *in uitvoering van EG-verordening 2080/92*, d.w.z. aanplantingen waarvan de aanleg gesubsidieerd werd in uitvoering van het BVR van 26 juni 1996, zijn *wel* aan alle bepalingen van dit decreet, dus ook aan art. 87, onderworpen (zie ook I.1.12). Dit geschiedt dus in afwijking van art. 3, §3, 7°, van het Bosdecreet. De rooiing van deze aanplantingen binnen de in art. 87, 5de lid, bedoelde termijn, is bijgevolg onderworpen aan de meldingsplicht van art. 87. Gebeurt de rooiing echter minder dan 20 jaar na de aanplanting, dan dient de reeds uitgekeerde subsidie terugbetaald te worden.

Ook de bosaanplantingen in uitvoering van EG-verordening 1257/1999, d.w.z. bossen waarvan de aanleg gesubsidieerd werd in uitvoering van het BVR van 28 maart 2003, zijn aan alle bepalingen van het Bosdecreet, dus ook aan art. 87 onderworpen. Hier is de termijn waarbinnen het bos niet gekapt of gerooid mag worden zonder terugbetalen van de reeds uitgekeerde subsidie vastgelegd op 25 jaar, behalve voor een eerste generatie populier in agrarisch gebied, waarvoor die termijn 15 jaar bedraagt.

II.4. Ontbossingen die niet onderhevig zijn aan de compensatieplicht

II.4.1. Ontbossingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing nodig is

Artikel 90bis van het Bosdecreet is louter gekoppeld aan de ontbossingen die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn. Er geldt dus geen compensatieplicht voor werken die niet vallen onder de stedenbouwkundige vergunningsplicht tot ontbossen van DORO, art. 99, § 1, eerste lid, 2°, omdat ze geen met bomen begroeide oppervlakte betreffen of omdat de stedenbouwkundige vergunningsplicht vervangen is door een eenvoudige meldingsplicht aan de woudmeester (zie art. 47 Bosdecreet dat de ontbossingen betreft voorzien in een goedgekeurd beheerplan van een natuureservaat; zie ook art. 87 dat de rooiing betreft binnen een bepaalde periode van aanplantingen of spontane bebossing in het agrarisch gebied).

II.4.2. Ontbossingen in verkavelingen aangevraagd na 23 maart 2001

Alleen in het geval van de verkaveling van beboste grond is de compensatieplicht niet gekoppeld aan een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing, maar dus wel aan de verkavelingsvergunning (voor aanvragen ingediend na 23 maart 2001).

De individuele bouwheer in vergunde verkavelingen waarvan de aanvraag ingediend werden na 23 maart 2001 is dus vrijgesteld van de compensatieplicht voor de te ontbossen oppervlakte opgenomen in de verkavelingsvoorschriften en op voorwaarde dat hij een attest kan voorleggen dat de verkavelaar de compensatieplicht heeft vervuld.

II.4.3. Ontbossing van spontaan beboste gronden

Bosdecreet, art.90bis, §7:

De in § 2 bedoelde compensatieplicht geldt niet voor gronden die spontaan bebost zijn na het in werking treden van dit decreet, voorzover deze spontane bebossing de leeftijd van tweeëntwintig jaar niet heeft bereikt.

'Dit decreet' is het Bosdecreet dat in werking trad op 8 oktober 1990. Voor de ontbossing van terreinen, spontaan bebost na 8 oktober 1990 en niet ouder dan 22jaar, moet er niet gecompenseerd worden, maar er is dus wel een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing vereist (tenzij in agrarisch gebied, waar de eenvoudige melding volstaat).

II.4.4. Vrijstelling van compensatieplicht om sociale redenen

Verder bepaalt art.90 bis §7:

Om sociale redenen worden uitzonderingen op de in § 2 bedoelde compensatieplicht toegestaan in functie van de woningbouw in zones met de bestemming woongebied in de ruime zin of in zones die volgens de geldende plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen gelijk te stellen zijn met de bestemming woongebied. De Vlaamse regering bepaalt de voorwaarden waaronder deze uitzonderingen wordt verleend.

Deze voorwaarden worden vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering van 16 februari 2001:

Art. 17. De aan de stedenbouwkundige vergunningsplicht onderworpen ontbossing wordt vrijgesteld van de compensatieplicht voor de eerste vijf are indien zij uitgevoerd wordt in het licht van de woningbouw op percelen kleiner dan twaalf are in zones met de bestemming woongebied in de ruime zin of in zones met een daarmee gelijk te stellen bestemming.

De aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing kan slechts eenmaal de in het eerste lid bedoelde vrijstelling van de compensatieplicht bekomen. Bovendien kan hij deze vrijstelling slechts bekomen indien hij een natuurlijke persoon is en hij op datum van zijn aanvraag niet reeds de volle eigendom heeft van een woning.

Meer informatie of vragen bij deze nota kunnen gericht worden aan

Agentschap voor Natuur en Bos,

Annemie Clarysse, stafmedewerker cel bosbeleid,

Albert II-laan 20

10000 Brussel

e-mail: annemie.clarysse@lne.vlaanderen.be,

telefoon op dinsdag, donderdag en vrijdag : 02/553 82 33.